

Ihmisen tärkein ominaisuus

Uteliaisuus saa ihmisen aina uudestaan haukkaamaan hyvän ja pahan tiedon puusta. Seuraavaksi utelias luokka syrjäyttää luovan luokan työelämässä.

Lauantaiessee

Jaakko Lyytinen HS jaakko.lyytinen@hs.fi
twitter: jaakkolyytinen
Kirjoittaja on HS:n kulttuuritoimituksen esimies

MIES JA NAINEN ovat alasti puutarhasa, jonka puut notkuvat hedelmiä. Mutta yhdestä puusta heitä on kielletty maistamasta.

Paikalle luikertelee käärme, joka osaa kaiken lisäksi puhua. Käärme lupaa, että naisen ja miehen silmät avautuvat, jos he vain haukkaavat tämän ihmepuun hedelmää. Silloin he saisivat tietää kaiken, hyvän ja pahan, käärme maalailee.

Peli on selvä. Nainen nappaa hedelmän ja antaa siitä miehellekin.

Silloin heidän silmänsä avautuivat, ja he huomasivat olevansa alasti.

Huomasivat he muutakin. Jumala suuttui ja karkotti hedelmän takia Aadamin ja Eevan paratiisista. Hairahduksesta seurasi perisynty ihmisten kannettavaksi.

Näin leppoisasti alkaa *Raamatun* luomiskertomus. Utelias ihminen saa maksimirangaistuksen luonnollisimman tarpeensa tyydyttämisestä.

MUULLAKIN *Raamatussa* ihmistä varoitellaan havittelemasta liikaa tietoa. Kirkolla on ollut tarve tukahduttaa ihmisen luontainen uteliaisuus ja tiedonjano. Älä kysele liikaa, meiltä saat patenttivastaukset.

”Halumme tietää miksi ja miten, uteliaisuus, on ihmisen ominaisuus, joka erottaa meidät muista elävistä olennoista”, kirjoitti filosofi **Thomas Hobbes** (1588–1679).

Hobbes kenties ylenkatsoi eläinten uteliaisuutta. Mutta ihmisten kohdalla uteliaisuus on joka tapauksessa tärkein ominaisuus maailman hahmottamisessa. Kapaloista kuoriuduttuaan ihmistäimet mönkivät pitkin latioita, työntävät jännittävät objektit suuhunsa ja samalla sormensa pistorasiaan.

Haltioitunut ilme kasvoillaan lapsi ottaa maailmaa haltuun ja tyydyttää uteliaisuuttaan. Kun avuksi tulevat sanat, alkaa loputon tenttaaminen. Miksi, miten, kuka, kuinka paljon, mitä siitä seuraa. Ii, mihin avaruus loppuu. Ei se loppu, tai siis odota vähän, isi tarkistaa Wikipediasta.

Non-stop-revolverihaastattelu loppuu vasta sitten kun lapset varttuessaan vähitellen tajuavat, että aika moni aikuinen on opeteltu tukahduttamaan uteliaisuutensa. Osa aikuisista häpeää sisäsyntyistä tiedonhaluaan.

YHDYSVALTALAINEN psykologian tohtori **Todd Kashdan** on tutkinut utelia-

suuden yhteyttä aivojen mielihyvää alueisiin. Eräässä testissä koehenkilöille kerrottiin, että hetken kuluttua he näkevät kuvia menneen elämänsä tärkeistä ihmisistä. Tiedon seurauksena koehenkilöiden aivojen mielihyvää alueet aktivoituivat.

Alueet olivat itse asiassa aktiivisempia uteliaan odotuksen aikana kuin silloin kun kuvia näytettiin. ”Uteliaisuus itsessään on siis palkitsevampaa kuin uteliaisuuden tyydyttäminen”, kirjoitti taapsykologi **Jarkko Rantanen** kirjassaan *Tunteella!*

Pohjimmiltaan uteliaisuuden ja tietämisen halun takana on Rantasen mukaan kontrollin tarve. Vielä syvempänä sen takana on turvallisuuden tarve. Uteliaisuus auttaa meitä sietämään pelkoa, riskejä ja epävarmuutta.

Myös kyltymättömän utelias **Charles Darwin** tutki tätä aihetta. Hän pani

ruoan, lämmön tai turvan tarve ohittivat automaattisesti palkkiosysteemin.

Nyt kun tarvehierarkian alaportaat on osassa maailmaa tyydytetty, kyltymätön tiedonjano aiheuttaa hallitsematonta riippuvuutta.

Ihmisen aivoista puuttuu nimittäin stop-nappula, joka ilmoittaisi, että nyt olet saanut tarpeeksi. Kun kaikki maailman tieto on silmänräpäyksessä saatavilla, seuraukset voivat olla arvaamattomia.

Kohtuikäytössä uteliaisuus on kuitenkin valtavan hyödyllinen tunne, joka saa aikaan ihmeitä. Seuraavaksi uteliaisuus selittää luovuuden.

MEGATRENDEIKSI kutsutaan maailmanlaajuisia ilmiöitä, jotka horjuttavat yhteiskunnan ja talouden vanhoja rakenteita. Tällaisia ovat esimerkiksi väestökehitys, työn murros, ilmaston-

firmojen sekä kulttuuriteollisuuden tekijöiden joukossa on toki useita yksittäisiä menestystarinoita, mutta tilastot osoittavat tosiasian: luovien alojen osuus Suomen bruttokansantuotteesta on kasvanut hyvin kituliaasti.

Syitä on helppo löytää. Maailmantalouden taantuma ja luovien alojen digitalisoituminen ovat vieneet hapen monesta lasitalosta. Mutta syytä on myös luovan luokan kapeakatseisuudessa, väittää ajatushahmo **Demos Helsinki** tuoreessa raportissaan *Piilotettu osaaminen*. Raportti käsittelee kansainvälisen osaamisen merkitystä työmarkkinoilla.

Demoksen mukaan luovan luokan meno tyssäsi elitisiin ja välineelliseen lähestymistapaan. Luova luokka hapertui omaan erinomaisuuteensa. Se korosti ajatusta pienestä eliittijoukosta kilpailuedun synnyttäjänä.

Nyt maailmanlaajuisia vihelisiä ongelmia taklaamaan tarvitaan uusi luova luokka.

Demos Helsinki nimittää sitä *uteliaaksi luokaksi*.

UTELIAS LUOKKA haluaa ratkaista yhteiskunnallisesti merkittäviä ongelmia. ”Uteliaassa luokassa yhdistyvät tietotyöläisten halu olla lähellä luovia ja innostavia ongelmanratkaisuympäristöjä ja toisaalta halu tehdä työtä, jonka tekeminen lopputuloksiltaan ja vaikutuksiltaan on mielekäästä”, Demoksen raportissa todetaan.

Uteliaista luokkaa kiinnostaa yhtä lailla maailman resurssitalous, Kiinan nousu, arabikevät, finanssikriisi. Utelias luokka näkee Suomenkin ongelmat maailman tapahtumia vasten. Utelias luokka on avoin ja siihen pääsee helposti mukaan. Se ei kuukahda elitisiin kuten luova luokka.

Utelias luokka tunnistaa Demoksen ajattelijoiden mukaan koko maailmaa ravittelevien muutosten taustalla olevat tekijät, megatrendit. Siksi he auttavat yrityksiä sopeutumaan, luomaan uusia tuotteita ja palveluita uusille avautuville markkinoille.

Tämä utelaiden dignatiivien luokka marssii nyt suomalaisilla työmarkkinoilla. Kymmenen vuoden kuluttua voimme arvioida, kuinka oikeaan osui analyysi uteliaan luokan noususta.

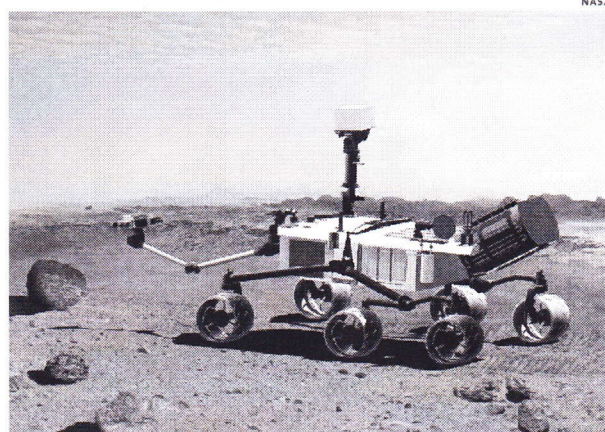
Sitä odotellessa voimme hämmästelä ihmisen uteliaisuuden tuoreimpia saavutuksia.

ELOKUUSSA 2012 Mars-planeetalle laskeutui pikkuauton kokoinen mönkijä. Plutoniumilla tankattu 2,5 miljardin euron monitoimilaitte oli kulkenut 570 miljoonan kilometrin matkan, joka oli kestänyt melkein yhdeksän kuukautta. Ihmelaitteella oli tehtävä. Sen piti selvittää, onko Marsissa ollut joskus edellytyksiä elämälle.

Pari kuukautta sitten Yhdysvaltain avaruushallinnon Nasan tutkijat kertoivat, että mönkijä on löytänyt punaiselta planeetalta aineita, joita mikrobit voisivat syödä.

Ihmiskunta hypähti. Marsissa on ehkä ollut elämää. Mikä onkaan tämän ihmeellisen mönkijän nimi?

Curiosity, uteliaisuus.

Monitoimimönkijä tutkii, onko Marsissa voinut joskus olla elämää.

eläintarhan apinatalossa käärmeen laatikkoon apinoiden katsellessa. Apinat olivat kauhuissaan. Mutta hetken kuluttua ne menivät nostelemaan laatikon kanta. Uteliaisuus selätti pelon.

UTELIAISUUS ON evoluution meihin vuosimiljoonien aikana pakkaama ominaisuus. Yhdysvaltalaiset aivotutkijat **Irving Biedermann** ja **Edward A. Vessel** ovat tutkimuksissaan selvittäneet, miten aivojen mekanismit

Tiedonjano aiheuttaa hallitsematonta riippuvuutta.

ruokkivia tiedon ahmimista. Kun opimme jotain uutta, oivallus laukaisee aivoissamme liikkeelle kemikaaleja, jotka tuottavat autuaan olon. Palkintojärjestelmä liittyy kehon tuottamiin luonnollisiin opioideihin.

Ihmissuku ei ole vielä kovin pitkään nauttinut tästä luomuhumeesta. Tiedonhankintaa rohkaiseva palkkiosysteemi jäi vuosituhausiksi vajakäytölle, sillä pakottavammat tarpeet, kuten

muutos, teknologiset harppaukset.

Yksi 2000-luvun alun megatrendeistä oli luova talous, johon hurahdettiin myös Suomessa. Sysäyksen antoi yhdysvaltalainen talousmaantieteilijä **Richard Florida**, joka nosti Suomen yhdeksi maailman luovimmista talouksista vuonna 2002 ilmestyneessä kirjassaan *The Rise of the Creative Class (Luovan luokan esiinmarssi)*.

Florida mittasi luovuutta kolmen T:n, teknologian, talentin (lahjakkuus) ja toleranssin (suvaitsevaisuus), pohjalta. Luovia tietotyöläisiä houkuttelevien vetovoimien pohjalta Florida määrittäi globaalin luovuusindeksin, jossa Suomi oli maailman kolmonen edellä vain Ruotsi ja Japani.

Luovuushuimassa Suomessa puuhattiin äitiyspakkauksen tapaisia luovuuspakkausta ja laadittiin läjittäin luovuusstrategioita ja -raportteja. Luovien toimialojen piti pelastaa Suomi globalisaation melskeissä.

Eihän siinä niin käynyt.

KYMMENEN VUOTTA luovuushuiman jälkeen voidaan havaita, ettei luovista toimialoista ole tullut ainakaan vielä Suomen – tai monen muunkaan vauraan länsimaan – pelastajaa. It- ja poli-